

dictorie, ad finem dicitur. Quod si sic subiecta non pugnant inter se et libertate propria
et ratione sui, ad libertatem sui, et ratione subiecti, hoc ideo est, quia gratia non, nisi in se
subiecta destruitur in unum subiecto per suam unam ultimam subiectam, non
vero per unum aliam. Dicitur autem gratia pugnant ratione subiecti ad libertatem in
in illum induerent, resurda nig et girata.

Quod ad libertatem dicitur, subiecto passivo in suum agens, in-
de non addit libertatem si agens, in se subponere aliud
in se prius agens, quod autem dicitur super se, potest quia in se subponit formam in-
niti in aquam, sicut et aqua calidum, et frigidum ferrum. Haec quod quidem
est, quod est agens dum agit, repatiatur. Dicitur de agens brachium, et medi-
atum, ac hinc in se, de dum agit repatiatur, agens, in se, in se, quia
Deus agit in brachium, quod hinc in Deum agit, agens immediatum, quia sub-
et alia agunt in se subponere, quoniam repatiatur, nisi agunt in se, sed
mediantis corporibus calidis, et frigidis per se per se effluvia caliditatis,
in que corpora regunt subiecta alia. Dicitur tandem, de se esse agens, quod
habeat gratia, quia hoc spiritus vitalis non repatiatur ad deum, in se agunt,
res hinc a subiecto, quod illuminat, quia lux et ille spiritus in se non habent.
In se hinc in se, quod dicitur, de agens agendo repatiatur, quia in se datur
virtus activa, et ratio agendi, nisi libertas, quod repatiatur utrumque agit.

Quod in eodem modo in se datur ad, dicitur se, affertur,
quod si datur magis ratio, sed unum agit, et alterum non
regat, deinde non sunt agentia libera, sed natura, et per nam operantia.
quod in eodem instanti datur ad et se, ad aliam passivam minus intensum
regat in agens magis intensum. Obiectum est affertur, ratio est, quia minus
intensum agens, hinc per se ad se aliam intensum, adhuc est in se in se
quod si illam regat, et adhuc ad est a vivente. potest in guttula aquae quae
in se in se, aliquid subiectum et minimum in se destruit. hinc se agens
habetur unam in se gratia et indivisibilem, quod in se sua de se se reg-
nat, sicut et neutrum agit in alium, sed naturaliter in se, sed, sed.

peribit p resistiam fidei, & nequam in me, si uo magnus ignis corripiat
 scapam, in q unitus finis debi unitus finis gregorij graue
 & in dicitur, huc ad huc unide est calorij graue deffruet in igne, &
 in unis huc exice instans, & ad huc uo n' dabite abiq' reate alij ut
 p hunc colibat L. f. r. Nota tandem hic offerri alij arga, que in supradictis
 sibi mathematicis pcedunt, n' aut in nalis, & peribit huc euentibus, in quib' dicit
 ploguim pcedit, sic agens agens repatitur.

Quare s. de sic et uide pueniat Paru et Ductum. Quod est
 difficilime, ad sumatione rebluenda. La sibi sic. Narum diffi-
 cit. Sed ad magis dimentionibus parum hic me. Ductum uero e contra
 qd ad parum dimentionibus narum me. Auferend si e, qd ponia
 me in pparis diffinido illigiti huc sententia, et p hanc i pte, n' uo me
 denudate in pte. Quare igr est. Quomodo Narum, et Ductum huc. La sibi
 sic. Narum sibi fieri p amissionem sicuti antiqua gntite minor, de uolatio-
 ram uo p adpationem maiorij noua gntite, ita Quodsecus et antiqui
 alij apud Samogores, huius si qd auoj ma me ead uo ead pte et uide
 gntite: p et i gntite sibi, alij qui sibi d p hanc antiqua gntitatem corrigit
 & p hanc nouam. La sibi sic fieri per p hanc, et nouam gntite p hanc
 sam, & uo p hanc de p hanc. Ita sibi et alij p hanc & hanc
 fano et alij. Auferend est, qd legit qd supradicta gntite, aut nalis meat
 huc ulla ma la, aut p hanc nalis i p hanc gntite, i p hanc ead
 i illa ma, aut qd antea fuerit ma alij denudata ab oi gntite nalis, ut
 p hanc nouam i p hanc. Auferend aut ex tribus est absurdum: n' nego igr
 qd in raritate debi maior occupatio huc et minor in densitate; querimus
 hi uide hoc pueniat. Non nego et qd augmentatio gntite fieri p hanc
 onem uniu ad aliam, uti si gntite i p hanc, sed querimus qd hanc
 or aut qd augmentatio hanc.

La sibi dicit. Pueniat fieri p i p hanc, condensationem
 uo p regressum parium ad illa i p hanc, ita auferend hanc

in physica

et alij, et hinc vacuum, et raritatem reijctam sua est, raritatem fieri p[er]p[et]uam p[er] diu
vitiari ad minus factum, et e[st] densitate[m]: Ita D. Thom, [com]p[ar]atens[is],
Mag[is] s[er]u[us], L. s[er]u[us], S. C. et alij. Sic i[st]ud it[em], q[uo]d se[ct]i[us] aniam ralem
et raritatem suam quor[um] creat, et conditari si desiderat, aut ad [in]diti bra-
chium. I[st]ud deinde, q[uo]d si facta raritate n[on] est in mai[or]i s[ed] in g[ra]u[er]e que erat
in minori, se[ct]i[us] dari n[on] potest, sicut i[st]ud, sicut i[st]ud. Si u[er]o facta densi-
tate est adhuc in minori s[ed] ead[em] ip[s]a g[ra]u[er]e, que erat in mai[or]i, se[ct]i[us] dari
n[on] potest. I[st]ud q[uo]d p[ro]p[ri]e adu[er]sari[us] nullam v[er]a r[e]t[ur]n[em] r[ati]o[n]em da-
ti vacuum, q[uo]d ergo ead[em] et illa g[ra]u[er]e. Et i[st]ud d[ic]i[te]r in mai[or]i s[er]u[us],
qm[od] alij d[ic]it, q[uo]d p[ro]p[ri]e i[st]ud alij alia, et q[uo]d in i[st]ud vacuum alij in-
dilat. I[st]ud deinde q[uo]d n[on] explicari q[uo]d sit et a g[ra]u[er]e p[ro]p[ri]e d[ic]i[te]r, et
deservatur illa mirabilis qualitas.

S[ec]u[n]da s[er]u[us], raritatem fieri p[er] occupat[i]o[n]em maioris part[is]
in minori e[st] densitatem in mai[or]i s[er]u[us] in v[er]a
caus[is] ergo mai[or]i: Ita L. Mauri et L. s[er]u[us] put[ant] in physica de v[er]a
quibus hic et alij d[ic]it L. s[er]u[us] cum hac s[er]u[us] aut conditi i[st]ud s[er]u[us] iam
reijcti, aut i[st]ud et s[er]u[us] de v[er]a s[er]u[us] s[er]u[us] ex S[er]u[us] s[er]u[us]
Inflasi, i[st]ud q[uo]d i[st]ud reijcti s[er]u[us] s[er]u[us]. Hic t[ame]n videti michaerenser
p[ro]p[ri]e L. s[er]u[us] qui i[st]ud s[er]u[us] et inflasi a v[er]a reijcti, nunc
in rari et densi illa admittit: s[er]u[us] ex n[on] s[er]u[us] reijcti ampli-
us hoc q[uo]d.

2a q[uo]d et 6a s[er]u[us]. Raritas n[on] est in p[er]
v[er]a densitatem in p[er] s[er]u[us] s[er]u[us], et alij
in p[er] s[er]u[us] raritatem. Densitas e[st] p[er] s[er]u[us] s[er]u[us]: Ita
s[er]u[us] s[er]u[us] et ex p[er] D. Thom, ita et M. M. s[er]u[us], et s[er]u[us] s[er]u[us],
ite[rum] s[er]u[us], Lombus et L. s[er]u[us], et s[er]u[us] L. s[er]u[us] L. s[er]u[us] s[er]u[us].
Telus. Itat ex s[er]u[us] de s[er]u[us] s[er]u[us] de s[er]u[us] s[er]u[us] s[er]u[us] dicit e[st] p[er]
p[er] s[er]u[us] s[er]u[us] p[er] s[er]u[us] s[er]u[us], s[er]u[us] u[er]o e[st] p[er] s[er]u[us] a s[er]u[us] s[er]u[us].
ette. q[uo]d n[on] d[ic]it partium s[er]u[us] p[er] vacuum rarit[em] i[st]ud, d[ic]it

Corpuscula aerea et insensibilia occupare vacuum ipsum; ne uis fiat appropinquata
per inductam naturam penetrationem. Dicit illa insensibilia corpuscula exire: p[er] se
Eadem experientia ipse allata ad Thomam in c[ap]itulo, ait in Condensatio fit p[er] hoc
quod dicitur corpus motum, quod plenum erat corpus dicitur, ut per quod
condensatio, id est fit per expulsiorem aeris, inter experientiam iniqua, sicut
si uidere est in Spangia, et in huiusmodi corporibus porosis alia.

Hinc quod ad ignem cum rarefit exire in ampullas aere plenas, et
inueniens emittit ex se vapores, sicut si album in rarefit, ma-
gis aereum nit: hinc et calor quia aperit, rarefacit, frigus e contra condensat,
quia stringit. Hoc autem per effectum, quia bipalmare quibus regit naturam occupare
spacium bipalmare, in aliis eius species, quae antea erant frigidae, sicut dis-
tantes aliter naturam dabitur rep[er]it, atque distantia spatium regit et naturam ma-
nere vacuum: quod subtilissima corpuscula aerea illud occupare debent: sicut
quod bipalmare quibus regit adducit ad spacium bipalmare, in aliis eius species antea
erant distantes, et sicut in frigida aliter dabitur penetratio naturam, atque corpuscula
quae erant in spacio distantia mare non possunt penetrata naturam in adueniente quae-
ritate per regressum: quod dicit exire ut dicit condensatio.

Dicitur: ut dicit rarefactio dicit illud id quod pauca et minora spa-
cia occupabat, occupare plura: quod non per corpuscula aduenientia. Ne-
que autem, rigore acceptum, id est est non rarefieri, sed rep[er]it, per e contra est
penetrari, et non condensari: igitur. Sciturum est quod sub magnis distantibus
parat hinc mare, sed hinc unificati in uia Ina: quae. Nota in, quod in rare-
factio dicit introduci ita in insensibilibus, seu in insensibilibus, ut dicitur ui-
deatur adhuc in uobis ac continuam: hinc quod uis aere impletur, aut quod
al. inspirat, et rarefit, quod si phiala vitrea aqua intus congelata, frangitur,
frangitur ab ipso frigore, quod in vitrum ipsum condensare requat, eo quod eius species
non sint fluidae, id est ipsam vitrum frangit.

LXXXIII

De Elementis

Bispartitur in duas, Ius ex de Elementis in genere, et eorum
qualitatibus. IIus de Elementis in specie

Artus Ius

De Elementis in genere, et eorum qualitatibus

Quare Ius est duplex. Ius Elementarum. definitur ab Aristotele 2° de
Caelo textu 272, et 5° methaphisice textu 4° actus alibi. Illud cor-
porum in se latere corpora diuiduntur, in quibus inest potentia et
aer, ipsum autem est indubitabile in diuisa specie. Competit hac diffinitio Ele-
mento, et omni, quia paria. Id corporatum id est corpus completum, et im-
pliciter diuisum, quod non est nisi in se sola, nec sola sua. In diuisa
latere corpora diuiduntur, significat mixta cum ex Elementis consistere, et ea
aliqua modo continere. Ultima paria ipsum autem est indubitabile in diuisa specie
paria quia naturaliter conueniunt in terram, aquam, aerem, et ignem, quod
sunt in se differentes, nunquam autem natura diuidit pura aquam in
partes, terram puram in partes terram, et purum elementum in partes
nuncupat heterogeneas, nunquam enim natura purum elementum diuidit in
partes. Quia si in se, et in elemento inuenit diffinitio tradita, ac quidem est haec, et
ita. Alia tenenda est per alios multos habere inuenit.

De Elementorum non dicendum est etiam Aristotelem, ne Ter-
ram, Aquam, Aerem, et Ignem, nec in mixtis dari e-
lementa alia. Probatur sum ab auctoritate per se ipsum, sum ab experientia di-
citur Aristoteles sum ex nullo summo ad oppositum dicendum, sum denique ex
qualitate binario de quibus supra: alia autem probatur a ratione non dantur effectus

ut be' ostendunt B. Ar. et B. Vuid, qd' uo in mixtis demerita ele-
 ta, sicut sua duplex, i. e. B. Calor, deorsum mixta sicut n' ex terra e-
 omentari, aut elementari aqua, s' ex terra dicta s'ci, et ex dicta s'ci
 aq; uim ha' uideri posse qum, quia en' mixtum n' s'ineat ele-
 menta s'cili' au, seu elementa in ipso statu puro deo uista, s' hinc
 n' legit' dari plura elementa, aut dicta, s' s'c' elementa in mixtis
 n' dari in suo statu p'fecto; qd' s'ua similitudinum demerita elemen-
 ta mixtoru' n' e' illa q' s'ua, s' e' sal, sulphur, mercurium, et s'ua,
 seu quintam substantiam, ut ipsi uocant, qm' ex q'libet mixto efficiunt:
 q' s'c' qd' q'libet ex d' s'c' s'igne, et etiam tempore resoluunt tandem
 aliquid in terram, aqum, aerem, et ignem; atq' uo n' corrumpit, nec re-
 soluit s' a pura elementa qd' s' s'c' n' sunt elementa. Nota tan-
 dem s' c' elementum sepe sumi p' se ex q' alio s'ponit, et in hoc la-
 to s' sepe aliter legit' s'c'.

Quod 2° quod, et q'libet s'nt q'libet? Dico 1°, s' q'libet
 differentia? Quae neq' ex alijs, neq' ex se mutuo, s' ex
 ipsis oriuntur (utena' s'c' s'c' de Genesi c. 1 v, et ex s'c' s'
 p'et diffi, nec tandem s'ponit i' diffi' prioru' p'p'ora, quae neq' ex
 se, neq' ex alijs, s' ex ipsis s'ua sunt), nam haec definitio est in
 g'ra' substantiali; illa uero in s'c' accidentali; et in s'c' q'libetibus, n' au-
 tem in alijs p'p'is accidentib', s'c' dantur. Dico 2° Quatuor sunt q'
 q'libet, calor, frigus, humiditas, et siccitas; et nec p'p'is, nec p'p'iores
 dantur. Dico 3° auctoritate s'c' pluribus in locis, et s'c' s'nt s'ua s'c'
 s'c' qd' calor et frigus n' sunt ex alijs p'p'is q'libetibus, n' en' s'c'
 madunt; nec una s'c' ex alia, i' n' detri' maior r'io, imo detri' magna op-
 p'ositi' in illas, et s'c' s'c' s'c' aq; s'c' s'c' humiditas n' s'c' ex s'c'itate aut
 s'c' s'c'itate aut et humiditas s'c' s'c' calore qm' i' frigore inueniuntur,
 atq' inde ex illis n' s'nt: qd' nulla ex d' s'c' s'c' ex alijs: qd' uo ex
 ipsis s'nt alia q'libet, p'p'io s'c', qd' s'c' s'c' mixta s'c' s'c' s'nt

ex 19 per elementis, et per hoc n' dicitur in mixtum ex illis: qd' et ois
 q'itates sunt ex 19 per, et per hoc nulla erit in mixta ex illis, et lux
 ipsa, et in partibus; hoc videtur facilius defendendi uia, quoniam sit latius q'
 2a q'itatis q'itatio ex 19, Quis sit.

Dico 3o quod dicitur ad huc et in 19. Ad hoc dicitur q' q'itates
 mentorum sunt subiecta adagie dista a ma 1a, sicut q'
 q'itates ex p'ctis primis q'itatis. Sed de utraq' sita, scilicet superior non cogi-
 mus in p'ctis, et sepe albi, nisi q' iam superest dicendum: quoniam
 autem sunt q'itates earum q'itates. Dicitur calor ad huc 2o de generacione
 sex 2o. Quod congregat homogenea, et heterogenea congregat: Frigus,
 quod utraq' congregat: Humidum est illud, quod suis frig' difficile,
 alioris uo facile conuenit: sicut, qd' suis siccitatis facile conue-
 nit, difficile uero alioris. Nota tamen, has diffinitiones n' esse rigo-
 ras, et exactas, sed descriptiuas ex ratione effectibus dictarum q'itacione
 q' experiam inuenit, q'uis aliquid sine illis dicitur, alio que habent,
 n' alibi qd' melius diffiniri possunt q' q'itates, qm' q' patentes s'nt, sicut
 ut in calido e' q' congregat uisum, ita calor, qd' caliditas, et sic de
 ceteris, et non est cur amplius in hoc inuenerim.

Quod 3o dicitur ex 19 per q'itates sit qd'
 primum et tale, ac diffiniam alioris. Paulus 1o. Quod
 dicitur ex 19 per q'itates est qd' primum, et n' alterius mora negatio:
 est q' cadendum, et alig, qui de frigore dicunt esse meram pri-
 uationem caloris, ite q' d' s'nt, q' dicitur h'itatem esse priuationem
 humiditatis; de hac aut' et calore meminim' s'nt, qui dicitur h'istere
 in negationibus. Respondit q' reuelatio de calore, q' negari n' pot' quod
 calor sit, quid uade aduicium uis alig, et quid si passiois; ad nega-
 tio neg' est actiua, neg' passiois, sicut albi ostendimus: q' a-
 lor non est qd' negiuum: n' de frigore ostendit, et eod' modo, mixen-
 tis destruit calorem maris, n' destruit qd' manus heat in se caloris

huius privatio: quod si quis privative agit in calorem; deinde resistit calori, qui
ideo in huiusmodi successe, et tandem frigus percipitur a sensibus: atque
negatio percipitur a sensu, neque agit, aut resistit, quod tenebrae
in luce: quod.

Quasi, quia calor non est negatio frigoris, sed absente fri-
gore intendatur magis: quod neque frigus erit
negatio caloris, sicut amaritudo non est negatio dulcedinis, neque
gravitas privatio levitatis: igitur frigus est in causa, ut sublimi ca-
lore privetur, et in hoc se dicitur a Levo Privatio caloris.

De Humiditate, et siccitate id ostenditur sicut, quia pri-
vatio a sensibus; immo percipiuntur in eucharistia ad quod
substantia ulla: quod si substantia per se sentire potest (quod est sum), adhuc est per se ac-
cidentia per se sentiuntur: quod per se sunt quid privum. Quasi, quia
numquam maior ratio assignabitur, quod siccitas, et privatio humiditatis,
et non e contra. Quia quilibet elemento, ut siccitati privi in plura et o-
portuno, assignanda est aliquid privae proprietatis, atque elementa per se dicitur
quod per se et dicitur et dicitur privae proprietatis illorum: non assignabuntur
et alia, nisi per se dicitur et dicitur: quod sicut est quod privum.

Quaestio 4. Neutra ex duobus generibus est substantia siccitas
libet trahitur sumpta, est physica et accidentalis generata: est par-
tem per se siccitatem dependentem humiditatem non est calorem, sed esse ipsam
substantiam humidam, per se siccitatem tenent atomistae: per se siccitatem, quia substantia
non siccitatem, et per se non sentiuntur, ut sentiuntur. Quod generata: deinde aqua
congelata non est ut antea humida, et sic est eadem aqua substantia ut antea
erat: quod. Quasi, quia in eucharistia non calorem, frigus, humiditas et
siccitas, quod si mens substantia. Sicut per se siccitatem sicut hoc est novum miraculum;
sed per se: quod siccitatem non rugnat quod sine physica et variis accidentibus dicitur;
atque dicitur aliquid, et de siccitate dicitur debent dicitur aliquid et dicitur siccitatem
aliquid siccitatem proprietatis physicae, et dicitur, aliquid autem non assignabuntur:

Quare in 2° naturae potest ignem producere purum calorem
 in 2° passu ignis, et nunquam ab hoc 2° calore 2° passu
 producit calor alius in 2° nisi partem fuerit iam in 2° passu alij ignis
 pars, aq. inie. producit calor in passu 2°, quod aliquid calor inie. produ-
 cit a sebo talis calore, sed semper ab igne alij, et nunquam, et sic naturae et
 localiter nunquam diffundit calor in se ipse corpora diversa, sicut per se
 et ut dicitur de frigore et sic: singulariter vero purus unus calor producit
 alium calorem in subiecto alio, et unum aliud frigus, ut fit ab accen-
 sibus salis. Characteristica.

Quare 2°, L. Dext. de frig. d. 7^a cap. 6° § 2°
 a no 3°, docere calorem non esse generum, sed esse uelmente
 partium in se generum, se motum agitantium in se corporum calorum:
 vna si ibidem plene legatur, et in ipso sua de luce ignis tradidimus est
 si autem, sua L. Dext. non est alia, in nra hic iam dacta, sed est uel,
 calorem nunquam distare ab alij igne, aq. inie. producit (ut se diximus):
 sed si uult, calorem non esse calorem, nec ullam dari calorem generum, nimirum
 singularis est, et sic uidetur haec sua, et ideo illi non assentimur.

Quare 3°, Quid sit generum incipiant Clementis? L. actilia,
 et Cior. sua tet, ignem esse calidum in summo, et siccam
 in exalenti, id est esse calidum, et siccam, sed magis calidum, et minus sic-
 cam; aerem esse humidum in summo, et calidum in exalenti; aquam esse
 frigidam in summo et humidam in exalenti; terram esse siccam in summo,
 et frigidam in exalenti. Itat ex L. 2° de generatione sex 23 6°
 simpliciter per se, unus unum generum est; terra est, sicut magis generum calidum,
 aq. autem frigida magis generum humida, aer autem humidus magis generum calidus, ignis
 autem generum calidus magis generum siccus est. Itat deinde ab experientia, et of-
 ficiat alia non inuenitur generum; 2°, 3°, et plura alia sua est, quos
 pone AA: L. Calorem dependit ignem esse humidum. D. Tunc itat ignem esse
 et in summo siccam, aerem uero nullam hanc generum in summo: L. sicut tet.